

Яворський А. – студент III курсу
Інституту філології та журналістики
Волинського національного університету
імені Лесі Українки.

Науковий керівник – доцент Ю. В. Громик.

Лексичні та стилістичні помилки в журналістських текстах (на матеріалі одного числа газети «День»)

Мета дослідження – проаналізувати типові лексичні та функціонально-стилістичні помилки, що трапляються на сторінках друкованих мас-медіа. Об'єктом дослідження обрано одне число щоденної всеукраїнської газети «День» – п'ятничний випуск № 103 за 16 червня 2009 року (при покликанні на це видання вказано лише сторінку, на якій засвідчено помилку).

На останній сторінці газети є традиційне зауваження, що «редакція залишає за собою право редагувати матеріали» (с. 24), однак складається враження, що це право лише деклароване, але рідко реалізується: негативний мовний матеріал, вилучений із 24 сторінок вказаного числа видання, містить більше 100 різнотипних помилок.

Писемне мовлення журналістів відзначається багатьма лексичними аномативами. Так, у реченні *Це дозволить побудувати логістику подальшого реформування суспільства* слово *логістика* вжито помилково, пор.: *логістика* – «наука про оптимальне керування матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних системах» [2, с. 419]; контексту відповідає лексема *стратегія*. Журналісти нехтують лексичною нормою й тоді, коли активно послуговуються словом *наступний* замість *такий*, пор.: *із смертністю по регіонах ситуація наступна* (с. 19); *суть ідеї про напіванклави у наступному* (с. 21); словом *задача* – замість *завдання*, пор.: *Головна задача – ствердження нового покоління* (с. 5); словом *громадянський* замість *громадський*, пор.: *переслідування незалежних громадянських груп* (с. 3). У контексті *Спілкуються вони між собою, як правило, або за допомогою ЗМІ або відкритих листів. І як видно зі змісту –*

адресати один одного часто не чують і не розуміють (с. 21) простежено розширення семантики лексеми *адресати*: у цьому випадку мова йде і про адресатів (одержувачів), і про адресантів (відправників). Конструкція *несуть зобов'язання* (с. 23) (пор.: *Переможці та призери фотоконкурсу самостійно несуть зобов'язання щодо сплати обов'язкових податків та зборів*) являє собою явний канцеляризм; натомість доречно вжити лексему *зобов'язані*.

Іншим різновидом лексичних помилок у газетних текстах є плеоназми. Так зване багатослів'я представлене в основному на рівні підрядного словосполучення: замість *спортивні тренери* (с. 1) достатньо писати *тренери*; замість *свої власні твори* (с. 18) – *свої твори* або *власні твори*; замість *інтонаціями голосу, інтонацій голосу* (с. 18) – *інтонаціями, інтонацій* тощо. Сполуки з надлишковою інформацією простежено й серед сурядних словосполучень (як правило, у таких конструкціях поєднуються лексема іншомовного походження і тотожне їй за значенням українське слово): *ці прагнення є доволі плідними та результативними* (с. 6); *Україна, по суті, зараз є поєднанням, конгломератом одразу декількох культур* (с. 6). У реченні *Навіть недостатньо для обслуговування туристів, які приїждять* (с. 20) сегмент *які приїждять* теж вважаємо семантично порожнім: вилучення його з речення не викликає жодних ускладнень у сприйнятті матеріалу. Ознаки переобтяження фрази зайвими словами вбачаємо ще в одному випадку: *вихід у світ праці... письменника, есеїста Миколи Рябчука* (с. 6).

Трапляються випадки, коли анорматив синтезує в собі ознаки порушення і лексичної, і морфологічної норми. Так, у реченні *Дуже погану послугу для суспільства роблять ті пієтети, які постійно виходять від політиків про освіченість суспільства, про його мудрість, вибраність* (с. 4) представлено морфологічну помилку: згідно з нормою, абстрактний іменник *пієтет* уживаний тільки в однині – тут же він має форму множини. Разом із тим уживання в цьому контексті лексеми *пієтет* загалом не виправдане, пор.: *пієтет* – «глибока повага, шанобливе ставлення до кого-, чого-небудь» [1, с. 528]. У цьому ж реченні вбачаємо ознаки порушення синтаксичної

норми: однорідні додатки *про освіченість, мудрість, вибраність* стоять не відразу після слова *пістети*, від якого вони залежать, а відокремлені від нього підрядною конструкцією *які постійно виходять від політиків*. Те, що кома стоїть на початку указанного підрядного речення, але відсутня в його кінці, дозволяє говорити і про пунктуаційну помилку. Як бачимо, в одному відносно невеликому реченні допущено 4 різнотипні помилки.

У журналістських матеріалах трапляються і функціонально-стилістичні помилки, що найвиразніше виявляються саме на рівні лексики. Найголовніші з них – штучний, штампований пафос, зловживання іншомовними словами, засмічення лексики професійними і жаргонними словами, невиправдана строкатість лексики, погано мотивована образність тощо. Чимало помилок цього типу відзначено в матеріалі «Кава з самотньою харизмою», вміщеному в рубриці «Післямак» (с. 7).

Так, негативний ефект створюється тоді, коли книжна, абстрактна лексика вкраплена в повсякденне розмовно-побутове мовлення. У реченні *Щирий теплообмін нашої розмови, що так випадково виник, підказав, що жінка – самотня й спілкуватися їй із незнайомими людьми набагато простіше, і що запрошувала вона до кавового крісла не лише мене* (с. 7) зіткнення книжної лексеми *теплообмін* зі звичайною розмовною й емоційно-образною лексикою (хоча б із епітетом *щирий* чи дієсловами *виник, показав*, що створюють персоніфікований образ) формує підтекст, прямо протилежний задумові автора, – виникає враження фальшивої, погано вмотивованої образності, недоречної вишуканості. Подібний негативний ефект відчутно в реченні *Повернення до реалу лише хвилин на п'ять нас пригасило, але тотально-веселий настрій мандрівника є недоторканим, і трохи потусувавшись біля фонтану Нептуна, вирішили подарувати собі автономний час – кожен гуляє, як хоче* (с. 7): в одній фразі знову поєднано книжні лексеми та звороти (*реал, тотально, недоторканий, автономний час*) і виразно розмовну чи навіть жаргонну лексику (*пригасило, гуляє, потусувавшись*). Непередбачений автором негативний (часом навіть

комічний) ефект посилюється, якщо неорганічне поєднання розмовно-просторічних слів та книжних чи іншомовних елементів і невиправданих образних засобів супроводжується порушенням усталеного порядку слів і “вмонтовується” в громіздке, багатослівне речення, пор.: *Раптом почали ми теревенити як давні подружки про все й дійшли простого життєвого висновку – нас зазвичай що радує, то й засмучує, і добре бути довго дорослою, але не старою, щоб не залишав час для задоволення розшифровувати загадковий, по-простому складний і по-складному простий життєвий дрес-код* (с. 7). Як бачимо, подібні помилки зводять нанівець авторський задум, змінивши або навіть викрививши зміст і загальний колорит висловлювання.

Прагнення до експресії, до увиразнення викладу – органічна властивість журналістської майстерності, проте кожен крок на цьому шляху треба уважно обдумувати. Надмірна, штучна образність дискредитує в очах читача експресію газетного мовлення як засіб увиразнення тексту. Так, неорганічний пафос і надмірну образність, що лише заважають сприйняттю змісту, відзначено у змалюванні міського кладовища польського Гданська: *Складний етнічний казан, місце, де мирно співіснувала безліч різних культур, релігій і мов, наче перемістилося на це місце, що стало своєрідним гімном життя та пошани до тих городян, які були в минулому громадою старовинного міста* (с. 7). Покликання експресивних засобів у газетному тексті – зупинити увагу читача. Однак засоби образності, емоційності, якщо вони недостатньо вмотивовані, зупиняють увагу читача не на змісті повідомлюваного, а на його формі – на шкоду змістові.

Навіть цей неповний перелік мовних огріхів засвідчує недостатню увагу журналістів, коректорів та редакторів газети „День” до культури видання.

Література

1. Словник української мови : в 11 томах. – Т. 6 / Ред. А. В. Лагутіна, К. В. Ленець. – К. : Наукова думка, 1975. – 832 с.
2. Сучасний словник іншомовних слів / Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.